

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 13/2008 vp

Hallituksen esitys laiksi Jokelan koulukeskuk- sessa sattuneiden kuolemaan johtaneiden ta- pahtumien tutkinnasta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 22 päivänä toukokuuta 2008 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi Jokelan koulukeskuksessa sattuneiden kuolemaan johtaneiden tapahtumien tutkinnasta (HE 51/2008 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 19/2008 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Liisa Vanhala, oikeusministeriö
- valmiusjohtaja Janne Koivukoski, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Marjaana Pelkonen ja ylilääkäri Tom Silfvast, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Tuomo Karppinen, Onnettomuustutkintakeskus
- puheenjohtaja Tuulikki Petäjaniemi, Jokelatyöryhmä.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- liikenne- ja viestintäministeriö
- tietosuojavaltuutetun toimisto
- professori Olli Mäenpää
- professori Kaarlo Tuori.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Jokelan koulukeskuksessa sattuneiden kuolemaan johtaneiden tapahtumien tutkinnasta. Laki olisi soveltamisalaltaan rajattu niin, että se koskisi ainoastaan Jokelan koulukeskuksessa 7 päivänä marraskuuta 2007 tapahtuneesta surmatyöstä tehtävää tutkintaa.

Tapahtuman tutkisi tutkintalautakunta. Tutkinnan tarkoituksena on selvittää, miten voitaisiin ehkäistä ennalta samankaltaisia tapahtumia ja torjua sellaisista aiheutuvia vahinkoja. Tut-

kinnassa selvitetäisiin ensinnäkin tapahtumien kulkua ja viranomaisten sekä muiden toimintaan osallistuneiden toimenpiteitä tapahtumien johdosta sekä tapahtumien seurauksia. Lisäksi selvitetäisiin oppilas- ja opiskelijahuollon sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden samoin kuin opetustoimen toimintaa niiden ennalta ehkäisevässä työssä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon, poliisin, pelastustoimen ja opetustoimen varautumista poikkeuksellisiin tilanteisiin oppilaitoksissa. Erillisinä kysymyksinä tutkinnassa kiinnitettäi-

siin huomiota myös aselupien myöntämismenettelyyn ja tiedotusvälineiden toimintaan tapahtumien yhteydessä.

Tutkinnassa selvitettäisiin myös tapahtumiin liittyviä ja vastaavien tapahtumien yhteydessä esille tulleita psykososiaalisia tekijöitä sekä tie-

dotusvälineiden, internetin ja tietokonepelien mahdollisia vaikutuksia tekoon.

Laissa olisi säännökset tutkintalautakunnan asettamisesta, tutkinnan suorittamisesta ja lautakunnan antamasta tutkintaselostuksesta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys koskee Jolkelan koulukeskuksessa 7 päivänä marraskuuta 2007 tapahtuneen surmatyön johdosta tehtävää tutkintaa. Valiokunta pitää välttämättömänä tällaista tutkintaa, jossa selvitetään mahdollisuuksia samankaltaisten tapahtumien ennalta ehkäisemiseen ja vahinkojen torjumiseen.

Säädettävän lain nojalla asetettavan tutkintalautakunnan tehtäväksi on tarkoitus antaa tapahtumien kulun sekä viranomaisten ja muiden toimintaan osallistuneiden toimenpiteiden selvittäminen. Lisäksi tutkinnassa selvitetään oppilasta ja opiskelijahuollon sekä sosiaali- ja terveystoimen samoin kuin opetustoimen toimintaa niiden ennalta ehkäisevässä työssä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon, poliisin, pelastustoimen ja opetustoimen varautumista poikkeuksellisiin tilanteisiin oppilaitoksissa. Tärkeää on tehtävässä tutkinnassa tarkastella myös aselupien myöntämismenettelyä ja tiedotusvälineiden toimintaa. Tutkintakokonaisuuteen kuuluvat lisäksi psykososiaalisten tekijöiden sekä tiedotusvälineiden, internetin ja tietokonepelien mahdollisten vaikutusten selvittäminen tapahtuneisiin tekoihin.

Valiokunta tähdentää laajan ja perusteellisen tutkinnan merkitystä, jonka jälkeen tutkintalautakunnan tehtävänä on antaa valtioneuvostolle tutkintaselostus. Lautakunnan suositukset toimenpiteiksi otetaan myös tutkintaselostukseen samankaltaisten tapahtumien ehkäisemiseksi sekä vahinkojen torjumiseksi. Valtioneuvosto päättää toimenpiteistä, joihin tutkintaselostuksen ja suositusten perusteella ryhdytään. Valiokunta painottaa kunkin ministeriön vastuuta toi-

mialaansa koskevien asetettavien toimenpidesuosituksen toteuttamiseksi.

Valiokunta korostaa tässä yhteydessä yleisemminkin viranomaisten yhteistyötä tarpeellisten tietojen saamiseksi toiselta viranomaiselta. Mikäli ilmenee, että tietosuoja- ja rikollisuusaiheuttavat tässä suhteessa liiallisia rajoituksia, on ryhdyttävä toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

Suuronnettomuudet ja eräät muut onnettomuudet tutkitaan yleisen turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (173/1985) perusteella. Hallituksen esityksen mukaan kyseisen lain nojalla ei voida asettaa tutkintalautakuntaa selvittämään tapahtunutta, koska kysymys on rikollisesta teosta. Hallintovaliokunta korostaa, että erillislain säätäminen on tarpeen myös riittävien toimivaltuuksien antamiseksi tutkintalautakunnalle, kun kysymyksessä ovat toimenpiteet poikkeuksellisen vakavan ja yhteiskunnallisilta vaikutuksiltaan laajan tapahtuman selvittämiseksi. Samalla hallintovaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan tavoin tärkeänä, että valtioneuvoston piirissä ryhdytään toimenpiteisiin sen selvittämiseksi, olisiko tarkoituksenmukaista muuttaa onnettomuustutkintalakia siten, että sitä voitaisiin soveltaa jatkossa vastaavien tapahtumien tutkintaan.

Hallintovaliokunta katsoo lisäksi, että säädettävää erillislakia tulee voida soveltaa myös Kauhajoen palvelualueen oppilaitoksessa 23 päivänä syyskuuta 2008 tehtyjen surmatöiden tutkintaan, minkä vuoksi lakiehdotuksen soveltamisalaa on laajennettava.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna ja muutoinkin tästä mietinnöstä ilmenevin kannanotoin.

Yksityiskohtaiset perustelut

Lain nimike. Valiokunta ehdottaa lain nimikkeen muuttamista lain soveltamisalan laajentamiseksi koskemaan myös Kauhajoen palvelualueen oppilaitoksessa 23 päivänä syyskuuta 2008 sattuneiden kuolemaan johtaneiden tapahtumien tutkintaa.

1 §. Lain soveltamisala. Edellä yksityiskohtaisissa perusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa lain soveltamisalan ulottamista 1 §:ssä koskemaan myös Kauhajoen surmatyön tutkintaa.

2 §. Tutkinnan tarkoitus. Valiokunta ehdottaa pykälän 3 momenttiin sanonnallista täsmennystä.

3 §. Tutkintalautakunnan asettaminen. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin sanamuodon selkeyttämistä niin, että kunkin tapahtuman tutkintaa varten voidaan asettaa oma lautakuntansa.

7 §. Tiedonsaantioikeus. Tutkintalautakunta voi pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla saada tarpeelliset tiedot asiaa koskevan esitutkinnan aineistosta myös luottamuksellisten viestien sisällöistä.

Säädettävän lain nojalla toimitettavan tutkinnan tarkoituksena on selvittää rikollista tekoa esitutkintaa laaja-ajaisemmin kokonaiskuvan saamiseksi ja vastaavankaltaisten tapahtumien ennaltaehkäisemiseksi. Jokelan tapahtumien osalta poliisi on jo toimittanut rikostutkintaan ja syyllisyyskysymysten selvittämiseen rajoittuneen esitutkinnan. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan hallituksen esityksessä on kysymys sellaisesta toiminnasta, jota voidaan pitää perustuslain 10 §:n 3 momentin toisen virkkeen

tarkoittamassa mielessä yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavan rikollisuuden tutkintana. Tutkintalautakunnan tiedonsaantia koskeva sääntely ei tältä osin ole mainitun perustuslain säännöksen näkökulmasta ongelmallinen. Perustuslakivaliokunta korostaa lausunnossaan kuitenkin, että luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoituksiin kohdistuu perustuslain 10 §:n 3 momentissa nimenomaisesti mainittu välttämättömyyedellytys. Lautakunnan oikeus saada viranomaisilta tutkinnan tarkoituksen kannalta "tarpeelliset tiedot" luottamuksellisten viestien sisällöstä on ristiriidassa perustuslain tämän edellytyksen kanssa.

Perustuslakivaliokunnan valtiosääntöisen huomautuksen johdosta hallintovaliokunta ehdottaa 7 §:n muuttamista, jotta lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Ensinnäkin hallintovaliokunta ehdottaa, että hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin 1 kohta poistetaan, jolloin momentin 2 ja 3 kohta siirtyvät säädettävän lain 7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdaksi.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa vaadittu välttämättömyyedellytyksen hallintovaliokunta ehdottaa otettavaksi uuteen 7 §:n 3 momenttiin seuraavasti: "Lautakunnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada viranomaisilta myös tutkinnan tarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot asiaa koskevan esitutkinnan aineistosta ja kuolemansyyn selvityksestä sekä tutkinnan tarkoituksen kannalta välttämättömät tiedot esitutkinnan aineistoon sisältyvien luottamuksellisten viestien sisällöstä."

9 §. Tutkintaselostus. Pykälän 1 momentissa valiokunta ehdottaa selkeästi ilmaistavan, että tutkintalautakunnan tehtävänä on laatia tutkintaselostus.

Pykälässä säädetään lautakunnan tutkintaselostuksesta. Julkaistavaan tutkintaselostukseen saa 3 momentin mukaan sisällyttää myös tekijää koskevia julkisuuslain (621/1999) mukaan sallassapidettäviä tietoja. Edellytyksenä on tällöin, että tekijä on saattanut ne jo yleisesti saataville tai ne ovat muutoin tulleet yleisön tietoon. Lisäksi tietoja voidaan julkaista tutkintaselostuk-

nessa, jos se on välttämätöntä vastaavankaltaisten väkivaltaisten tekojen ennalta ehkäisemiseksi tarvittavien suositusten perustelemiseksi.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan säännöksen perusteella näyttäisi olevan pelkäämättä suositusten perustelemiseksi mahdollista julkaista esimerkiksi sellaisia julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdassa tarkoitettuja tekijän perhe-elämää tai muita henkilökohtaisia oloja koskevia salassapidettäviä tietoja, jotka tutkintalautakunta on saanut tietoon viranomaisilta lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla. Tällaisten tietojen julkaiseminen ainakin sellaisenaan olisi perustuslakivaliokunnan mielestä etenkin tekijän lähipiiriin kuuluvien henkilöiden kannalta perusoikeuksien rajoitusten oikeasuhtaisuuden vaatimuksen näkökulmasta ongelmallista.

Hallintovaliokunta katsoo, että tutkintaselostukseen otettavien suositusten perustelemiseksi voidaan pitää välttämättömänä ottaa julkaistavaan tutkintaselostukseen myös salassa pidettäviä tietoja. Valiokunta ehdottaakin perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten 9 §:n 3 momen-

tin muuttamista niin, ettei tietoja tekijän perhe-elämästä tai muista siihen verrattavista henkilökohtaisista oloista saa sisällyttää tutkintaselostukseen sellaisenaan, vaan tietoja tulee käsitellä yleisemmässä muodossa.

Samalla hallintovaliokunta tähdentää, että kyseistä säännöstä on kaiken kaikkiaan tutkittava supistavasti ja ottamalla oikeasuhtaisuuden vaatimukset asianmukaisesti huomioon.

Säättämisjärjestys

Hallintovaliokunta on ottanut asianmukaisesti huomioon perustuslakivaliokunnan lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentista tekemän valtiosääntöoikeudellisen huomautuksen. Lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säättämisjärjestyksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus).

Valiokunnan muutosehdotus

Laki

eräiden kuolemaan johtaneiden tapahtumien tutkinnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään *Jokelan koulukeskuksessa 7 päivänä marraskuuta 2007 ja Kauha-joen palvelualojen oppilaitoksessa 23 päivänä syyskuuta 2008 sattuneiden kuolemaan johtaneiden tapahtumien tutkinnasta.*

2 §

Tutkinnan tarkoitus

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Tutkinnassa selvitetään myös tapahtumiin liittyviä ja vastaavien tapahtumien yhteydessä esille tulleita psykososiaalisia *seikkoja* sekä tiedotusvälineiden, internetin ja tietokonepelin mahdollisia vaikutuksia tekoon. Tekijään liittyviä *seikkoja* selvitetään vain siinä määrin kuin se

on välttämätöntä vastaavankaltaisten väkivaltaisten tekojen ennalta ehkäisemiseksi tarvittavan tiedon hankkimiseksi.

3 §

Tutkintalautakunnan asettaminen

Valtioneuvosto voi asettaa *kunkin* tapahtuman tutkintaa varten *oikeusministeriön yhteydessä toimivan* lautakunnan (*poist.*).

(2 mom. kuten HE)

4—6 §
(Kuten HE)

7 §

Tiedonsaantioikeus

Lautakunnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada viranomaisilta tutkinnan tarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot:

(1 kohta *poist.*)

(1 ja 2 kohta kuten HE:n 2 ja 3 kohta)

(2 mom. kuten HE)

Lautakunnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada viranomaisilta myös tutkinnan tarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot asiaa koskevan esitutkinnan aineistosta ja kuolemansyyntä selvityksestä sekä tutkinnan tarkoituksen kannalta välttämättömät tiedot esitutkin-

nan aineistoon sisältyvien luottamuksellisten viestien sisällöstä. (Uusi 3 mom.)

8 §
(Kuten HE)

9 §

Tutkintaselostus

Lautakunta laatii tutkinnasta tutkintaselostuksen.

(2 mom. kuten HE)

Julkaistavaan tutkintaselostukseen saa sisällyttää sellaisiakin tekijää koskevia tietoja, jotka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaan olisivat salassa pidettäviä, jos tekijä on saattanut ne jo yleisesti saataville taikka ne muutoin ovat tulleet yleisön tietoon taikka jos se on välttämätöntä vastaavankaltaisten väkivaltaisten tekojen ennalta ehkäisemiseksi tarvittavien suositusten perustelemiseksi. *Suosituksien perustelemiseksi tutkintaselostukseen ei kuitenkaan saa sellaisenaan sisällyttää tietoja tekijän perhe-elämästä tai muista siihen verrattavista henkilökohtaisista oloista.*

10—13 §
(Kuten HE)

HaVM 13/2008 vp — HE 51/2008 vp

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tapani Tölli /kesk	Outi Mäkelä /kok
vpj.	Tapani Mäkinen /kok	Petri Pihlajaniemi /kok
jäs.	Thomas Blomqvist /r	Pirkko Ruohonen-Lerner /ps (osit-
	Maarit Feldt-Ranta /sd	tain)
	Oiva Kaltiokumpu /kesk	Tuula Väätäinen /sd
	Timo Korhonen /kesk	vjäs. Markku Pakkanen /kesk
	Valto Koski /sd	Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.